

Галин Димитров/ Galin Dimitrov

ОТНОСНО СЪЗДАВАНЕТО НА Т.НАР. МАКЕДОНСКИ ПОЛК В УКРАИНА

The creation of so-called Macedonian Regiment in Ukraine

Summary: The deep resentment against the unwillingness of the Austrian authorities to stick to their promises as well as the active Russian policy in the Balkans in the middle of 18th century provoked thousands of Balkan Christians to leave their homes in search of better living conditions. Advancing toward the warm seas, the Russian army initially undertook assimilation of the southern territories as military-agricultural colonization. The Balkan Christians, who were settled in the newly created military-administrative territorial units of New Serbia and Slavo-Serbia, formed voluntary regiments to resist Turkish and Tatar threats. The article deals with different viewpoints on the historical destiny of the so-called Macedonian hussar regiment, which was among these regiments.

Key words: Russian empire, migration movements, Macedonian regiment.

Създаването на военни полкове на отделните балкански народи е интересен момент както от руската, украинската, така и от балканската и в частност от българската история. То се свързва пряко със засилените преселнически движения по посока на руските и украинските земи след включването на балканските народи в руските геополитически планове и предизвиканите неуспешни въстания. В настоящото изследване бих искал да обърна внимание на един малко изследван въпрос относно военните формирования на българи в украинските земи и тяхната съдба, отразена в различните исторически школи. Поради недостатъчното осветляване на въпроса се достига до спекулации с Македонския полк и използването на неговата история за пропагандни политически цели.

Бих искал да обърна внимание на този исторически момент и да коментирам дали е възможно през XVII век да се говори за македонска нация и за принадлежност към македонска нация. За целта ще представя различните мнения и гледни точки на историците.

На първо място, ще отделя внимание на развитието на руската политика през XVII век и ще проследя създаването на Македонския хусарски полк.

Извоюването на излаз на топло море заема продължителен период в историята на Русия и се свързва с постепенното придвижване на юг в украинските земи. В средата на XVII в. Богдан Хмелницки повежда въстание срещу полската власт в Украйна и чрез серия от военни кампании на казаците освобождава от полска зависимост украинските земи. Обстоятелствата обаче

налагат Хмелницки да потърси помощта на Русия чрез сключване на съюз при определени условия, което на практиката е присъединяване на Украйна към Московското царство.

Предприемайки опити за реорганизация на армията, през втората половина на XVII век Русия започва все по-активно да противодейства на турско-татарските набези по своите южни граници и, макар че все още не разполага с достатъчно сили, все по-ясно се откроява една от целите на външната ѝ политика – Черно и Азовско море. След присъединяването на Украйна излизът на Черно море се очертава като необходима, желана и достижима цел.

Седемнадесетото столетие завършва с катастрофално поражение за Османската империя във войната със Свещената лига (1683–1699), в която на страната на Австрия, Венеция и Полша се включва и Русия (1686), чийто поход в посока към Крим и крепостта Азов играе съществена роля за военните успехи на съюзниците в балканското направление.

Успешните военни действия на Русия срещу османците и приближаването на руските войски към Балканите оживяват надеждите на южните славяни. Именно по това време освобождението на балканските народи започва да се прокламира като цел на руското правителство. Нещо повече, в указа за подготовка на Кримския поход от 1689 г. основната задача е освобождението на православните християни от „бусурманской неволи“. Превземането на крепостта Азов (1696) на Азовско море въодушевява Петър I за завладяването на Черноморското крайбрежие, но за целта е необходимо създаването на нова коалиция срещу Османската империя и активизиране на контактите с балканските народи. Междувременно погледът се отправя на север.

Първата четвърт на XVIII век поставя началото на големия старт на Русия в европейската политика и се свързва с Великата северна война (1700–1721) между Русия и Швеция. В резултат на победата над шведите Русия се налага напълно в Балтийско море и си отваря пътя на запад¹. Петър I се провъзгласява за император. Следвайки своята имперска политика, през XVIII век Русия успява да присъедини значителни европейски територии от богати и сравнително лесно усвоими земи.

Завладяването на нови територии, включващи много и разноезични народи, създава допълнителни трудности на централната власт. Петър I се изправя пред две важни задачи, с чието решение продължават да се занимават и наследниците му дори през следващия XIX век. Първата се свежда до обединяването на руснаци, украинци и белоруси в единна руска държава. Втората задача е определена като „проблема Юг“ и се свързва с присъединяването на безлюдни и необработваеми в по-голямата си част територии, заключени между реките Днестър и Кубан². Трябва да отбележим, че освен постигането на политически контрол, мотивите на Русия да завладее тези земи носят чертите най-вече на рационалното, а именно да се постигне икономическо съживяване на Новорусийския край³.

„Проблема Юг“ намира своето решение чрез постепенното овладяване на южните покрайнини и заселването на големи християнски маси – власи, молдовани, гърци, сърби, българи, немци, а по-късно – руси и малоруси⁴. Привличането на балкански християни към Южна Русия е част от стратегията на Петър I за създаване на военизиран заслон срещу османските и татарските набези в руските земи. Реализирането на тази идея стартира в началото на XVIII век, когато по призива на Петър I в руската армия се сформират първите военни отряди от южнославянски доброволци, които пристигат от пределите на Османската и Австрийската империя. Сред създадените впоследствие военни формирования от балкански християни е и Македонският хусарски полк.

Основното изследване по въпроса принадлежи на скопския историк Александър Матковски⁵. Като основна причина за написването на монографията „Македонският полк во Украина“ той изтъква необходимостта от „ревизия на становищата“⁶ в сръбската и българската историография за балканските миграционни движения в края на XVII в. Става въпрос за преселването през р. Сава и р. Дунав в Унгария и Австрия на огромни бежански маси по време на Австро-турската война (1683–1699), Чипровското (1688) и Карпошовото (1689) въстание. В най-големия изселнически поток от 1689–1690 г., представен в сръбската историография като „Велика сеоба Срба“, между сърби, българи, черногорци, албанци, власи и гърци, според Матковски, тенденциозно сръбските и български историци премълчават факта за участието на македонския народ. Сериозен проблем в изследователското проучване на Матковски е установяването на македонците, които пристигат в Унгария, тъй като те се представят като „сърби“, „гърци“ или „турци“. Причина за това според него е фактът, че македонското национално съзнание не било развито, както и при другите балкански народи по това време⁷. В монографията се проследяват мотивите за масовото преселение от Унгария в Украйна, където през XVIII век се създават военни формирования на народностна основа, между които е и Македонският полк.

И така, след потушаването на въстанието на Карпош част от населението на Северна Македония заедно с общия поток, предвождан от печкия патриарх Арсений III Черноевич, преминава р. Сава и р. Дунав и се заселва в Южна Унгария⁸. Без да конкретизира определена цифра за броя на македонските преселници, Матковски определя последиците като катастрофални за Македония⁹. Като негативна последица е заселването на обезлюдените територии с албанци, откогато се смята, че датира осезателното им присъствие в Северна Македония. Ново голямо изселване на македонци от същия район е засвидетелствано по време на поредната Австро-турска война (1737–1739), в която Австрия губи териториите южно от р. Сава и р. Дунав.

Според Матковски, още през XVIII век много от преселниците се представят като македонци, а австрийските власти, различавайки ги от другите балкански народи, ги наричат „gentem macedonicam“, т.е. македонски народ¹⁰.

За „Gentem Macedonicam“ се споменава и в края на XVII век в един апел на австрийския император Леополд I от 31 май 1690 г., в който се казва, че освен македонците, под защитата на Австрия преминава и населението на България, Сърбия и Албания¹¹.

Масовите преселвания през XVIII век на македонци от Унгария в Русия и Украйна са разгледани на фона на миграционния поток на балканските изселници, между които са и доста сърби и „сърби“, гърци и „гърци“, т.е. македонци, представящи се за едните или другите, но повече от сигурно е според Матковски, че между „сърбите“ и „гърците“ има много македонци¹². В действителност много са случаите в руските документи, в които понятието „грък“ се отнася по-скоро до православно вероизповедание, отколкото до народността¹³. Започнали като единични преселвания от Македония към Русия и Украйна след въстанието на Карпош и от Унгария към Русия и Украйна, те постепенно набират скорост с нарастването на авторитета на Русия. В тази връзка трябва да споменем превземането на Азов (1696) и победата на Петър I над шведския крал Карл XII при Полтава през 1709 г.

Към причините за разрастващата се миграция към Русия и Украйна следва да добавим и отчаянието на балканските християни относно възможностите на Австрийската империя да освободи собствените им територии на Балканите. Съществена роля играят и притесненията на християнското население от страна на унгарските католици след потушаването на въстанието на Ракоци (1703–1711).

След победата над шведите в Северната война (1700–1721) Петър I незабавно активизира действията в южните руски области. Съставен е план за сформирането на т.нар. доброволни хусарски полкове и за целта към Балканите и Австрийската империя се отправя сръбският офицер Иван И. Албанез, със задача да агитира сърби и други балкански християни за преселването им в южните руски територии. През 1727 г. под командването на Иван Албанез е основан Сръбският хусарски (конен) полк, който с течение на времето попълва редовете си както с бивши австрийски хусари, така и с преселници от различни балкански страни. Скоро след това са сформирани Унгарски, Молдовски и Грузински полк¹⁴.

Продължавайки политиката на Петър I, през 1740 г. императрица Анна Йоановна (1730–1740) издава „Проглас“ за преминаването на православни бежанци от Унгария в Русия, за да се включат в новосформираните хусарски полкове. Именно в средата на XVIII век посланията на Петър I към балканските християни да потърсят убежище и да се вляят в новите войски се трансформират в множество официални документи. Наред с императорските укази, рескрипти и наредби, касаещи преселническия проблем, все по-енергични стават действията на руското правителство за активизиране на преселническата вълна. По същото време, в средата на осемнадесетото столетие, настъпва сериозно изостряне в отношенията между австрийските власти и православните хусарски

полкове на нейна територия. Дадените привилегии на хилядите православни християни, втели се в редовете на австрийската армия още в края на XVII век¹⁵, само за няколко месеца са заличени и благоволенieto на австрийските власти се прехвърля към унгарците, на които се гледа като по-надежден съюзник в имперските работи.

Окончателното разформироване на многобройните полкове, съставени от славяните хусари в Австрийската империя, поради промяна на военната ѝ граница и предприетия външнополитически курс на Русия за осигуряване на надеждна отбрана на южните ѝ територии, довежда до създаването на военни поселения – Нова Сърбия (1751–1764) и Славяносърбия (1753–1764). Търсейки по-добри условия за живот, през 50-те години на XVIII в. преселниците напускат Австрийската империя и се насочват към Киев, който за няколко години се превръща в огромен етапен лагер. Оттук към вътрешността на страната се проточват дълги кервани от коли, хора и добитък. Съществена роля в организацията на преселническите вълни играят полк. Иван Хорват, полк. Иван Шевич и полк. Райко Депрерадович, между които започва борба за превъзходство в стремежа им да сформират по-големи групи¹⁶. Така наречените „руски“ анклав¹⁷ Нова Сърбия и Славяносърбия представляват военно-административни териториални единици, които Русия основава на общата религия и етническата принадлежност от представители на балканските народи. Руското правителство възнамерява двете области да поставят началото на широка колонизация¹⁸. Нова Сърбия е разположена на десния бряг по средното течение на р. Днепър. По указа от октомври 1752 г. в тази територия имат право да се заселят само преселници от Молдова, Влашко, Македония и Сърбия¹⁹.

Настаняването на преселниците става под ръководството на бивши австрийски офицери, сред които се откроява полк. Иван Хорват. Той получава чина „генерал-майор“ и длъжността на командир на Новосръбския корпус. Изградена като система от военно-земеделски селища, Нова Сърбия бързо се превръща в привлекателно място за хиляди нови заселници²⁰. Идеята на руското правителство е първоначално от балканските християни да сформира два полка – един хусарски, командван от генерал-майор Хорват и един пандурски (пехотен) полк – всеки с по 20 роти. Хусарските роты, обозначени в документите и като шанцове, според подготовения план трябва да се разположат на 8 версти една от друга, а пандурските, т.е. пехотните – на 6 версти. В края на 1753 и през 1754 г. окончателно се комплектуват четридесетте шанца на хусарския и пандурския полк в Нова Сърбия и военно-земеделските поселения придобиват завършен вид. Интересно е да се спомене, че дървените къщи, предназначени за живеене на хусарите и пандурите, се разполагат под формата на подкова, а оборите и легните коневръзи се построяват в най-защитеното място²¹.

Според данни на Военната комисия през 1756 г. броят на сформираните доброволчески полкове, разквартирувани по най-уязвимите места на т.нар. „Украинска линия“, създадена за отбрана от турски и татарски нападения, е

четири – Сръбският, Унгарският, Молдовският и Грузинският. След ново предложение на ген. И. Хорват, допълнително са сформирани още два полка – Македонският и Българският²².

Наредбата за създаването на още два хусарски полка е издадена на 10 май 1759 г. и в нея се разрешава на ген. И. Хорват, независимо от съществуващите „поселенни“ полкове, да сформира Македонския и Българския като „непоселенни“. Трябва да уточним, че „поселенните“ полкове са гарнизонни, т.е. настанени на едно място, и затова в тях се записват главно семейни, а „непоселенни“ са полеви, които като оперативни единици често се изпращат във военни акции²³. Македонският и Българският хусарски полк са сформирани от майор Симеон Пишчевич, който оставя значими мемоари за историята на балканските селища и полкове в Украйна. На 14 юли 1759 г. Македонският хусарски полеви полк вече е попълнен и според Ал. Матковски е съставен главно от македонски преселници, които се декларират като такива²⁴. В подкрепа на своите твърдения Матковски цитира руски официални документи. Например с грамотата от 11 януари 1752 г., дадена на Иван Хорват, му се позволява да приеме в руско поданство и на руска служба преселниците от сръбския, македонския, българския и влашкия народ и от тях да сформира полкове на народностна основа²⁵. В сенатския указ от 19 октомври 1752 г. се позволява в Нова Сърбия да се заселват само сръбски, македонски, български и влашки народи²⁶. В указ от 1753 г. Иван Шевич и Райко Депрерадович получават чин „генерал-майор“ и позволение да се заселят покрай Днепър заедно със сръбската, македонската и другите православни нации²⁷.

Към примерите трябва да добавим и случая с полка на ген. Иван Шевич. През 1752 г. австрийският офицер Иван Шевич повежда голяма група преселници от Унгария и пристига в Киев, където разбира, че ще бъде поставен под командата на ген. Хорват в Нова Сърбия. Желанието на Иван Шевич да се настани в друга територия получава одобрението от Петербург и му е позволено да засели водената от него група в нова област, наречена Славяносърбия. Именно от полка на ген. Шевич, носещ неговото име – Шевичевия, е запазена книга със списъчния състав от 1756 г., който Ал. Матковски представя в цитираната по-горе монография. Списъкът е с различни колони, една от които включва и националната принадлежност на войниците. Между лицата от гръцката, сръбската, българската, унгарската и влашката нация са представени имената на 74 души, които декларират принадлежност към македонската нация. Наред с примерите за принадлежност на преселниците от Македония към македонската нация многократно в монографията Матковски заявява, че по това време още е рано да се говори за македонска нация в съвременния смисъл на думата²⁸.

Подобна е картината и в Македонския хусарски полк, в който според Матковски „покрай македонците имало и сърби, българи и черногорци“²⁹. По искане на ген. Хорват на 19 октомври 1759 г. е издадена наредба във Военната академия да се изработят печати за новоосновените Македонски и Български

полк. В края на годината Македонският полк вече е на бойното поле срещу Прусия³⁰. Отначало униформата и оръжието в Македонския полк, както и в другите полкове, са тези, които преселниците донасят от Австрия. Постепенно, по настояване на полковете, започва унифицирането на униформата. От създаването на Македонския полк, 10 май 1759 г., до 10 май 1763 г., когато е издадена обща наредба от Военната комисия, войниците и офицерите се обличат и въоръжават съобразно възможностите си. Според наредбата, отнасяща се за всички хусарски полкове, всеки офицер и войник трябва да има: мантия, долама, ботуши, колан, чанга, седло, сабя, карабина. През 1775 г. е издадена нова наредба, която определя униформата за всеки полк. С промяна от следващата година за Македонския полк се въвеждат – жълто палто и панталони с червени ръбове, украсени с черни гайтани³¹.

***

Историческата съдба на Българския и Македонския полк е обект на изследване и на български и украински историци.

Създаването на Българския и Македонския полк е проследено и от българския историк Иван Тютюнджиев³². Той разглежда двата полка като български военни формирования, създадени през 1753 г. с една заповед, от един военачалник – майор Симеон Пишчевич. Според Ив. Тютюнджиев именно преобладаващите в Македонския полк власи, които са преселници от територията на Македония, дават основание на руската канцелария, която третира власите от този район като „македонци“, да разграничи Македонския от Българския полк³³.

Друг български историк, който в монографично изследване³⁴ засяга проблемите на изселническите движения на българите към южните руските земи, е Стефан Дойнов. На основата на архивни материали той представя създаването на първите военно-земеделски селища в Новорусийския край. С мотив, че редът, облеклото и възнаграждението в Българския и Македонския полк не се разграничават съществено, Дойнов проследява формирането и движението на т.нар. Български полк³⁵. Интерес буди фактът за преливането на кадри от единия в другия полк, за което споменава Симеон Пишчевич. Първоначалните впечатления на Пишчевич от командването на Българския хусарски полк не са окуражителни, но с помощта на десетина офицери, подофицери, капрала и 30 редници, доведени от Македонския полк, Пишчевич успява да възвърне самочувствието на българските доброволци³⁶.

Македонският и Българският полк са обект на изследователския интерес и на украинския историк Владимир Милчев. Двете военни формирования са разгледани като хусарски полкове с българско участие в системата на държавната военна колонизация в Южна Украйна³⁷. Според Вл. Милчев неколцината украински и чужди историци, занимаващи се с изследването на Българския и Македонския хусарски полк, са единодушни в описанията си за тяхното

съществуване. Погрешно обаче според него е твърдението на А. Матковски, който смята, че Македонският и Българският полк имат постоянни селища с голям брой жители, предимно от македонска (според становища на ХХ в.) националност. Погрешна е и гледната точка според украинския историк, че всички служещи в двата полка са българи, пренебрегвайки наличието на понятието „македонска нация“ в оригиналните руски документи³⁸. Всъщност идеята за създаването на тези полкове, продължава Милчев, възниква по-рано и не е обособена под формата на проект за зараждане на национални военни единици. Като пример в това отношение се посочва включването на голям брой черногорци в Македонския полк³⁹. Използвайки значителни архивни извори, съхранявани в Централния държавен исторически архив на Украйна в град Киев, Вл. Милчев осветлява историята на двата полка и представя богат фактологичен материал.

Според Матковски, Македонският хусарски полк продължава съществуването си девет години след закриването през 1764 г. на двете автономни области Нова Сърбия и Славяносърбия. Наред с останалите полкове от балканските преселници и Македонският престава да съществува след издаването на указ от 28 юни 1773 г., който отменя названията на полковете и те започват да се наричат според имената на градовете, в които квартируват. От Македонския и Далматинския полк е образуван Александрийски, а от Сръбския и Българския – Олвиополски полк⁴⁰.

Далеч по-кратка е историческата съдба на Македонския полк според Вл. Милчев. С решенията на Военната колегия и Сената полкът е разпуснат на 10 май 1763 г. Трябва да уточним, че по-скоро става въпрос за сливане на войскови единици. Предисторията е свързана с комисията от 1762 г. на полковник Спичински, разследваща злоупотребите на командващия корпуса в Нова Сърбия – генерал И. Хорват. Според ревизорите от комисията един от главните недостатъци е некомпетентното ръководство на корпуса и на отделни негови съединения. Приложеният щатен състав на военослужещите е следният: Хусарският полк на генерал Хорват – 41,3%; Пандурският – 9,1%; Македонският хусарски полк – 16%; Българският хусарски полк – 19,9%. Именно по тази причина се пристъпва към сливане на войскове единици⁴¹. По случая „Хорват“ са наредени няколко следствия, разпитани са стотици войници и офицери от Сръбския, Македонския и Българския полк. Установява се, че за няколко години ген. Хорват е присвоил колосална сума, за което извънреден Военен съд го осъжда на най-тежкото наказание, заменено по-късно с вечно заточение в Сибир⁴².

Спорадично е споменаването на Македонския хусарски полк в изследвания, свързани с преселването на балкански християни в южните руски територии. Такова има в статията на Агоп Гарабедян и Румяна Комсалова и е свързано с двата новосформирани полка – Българският и Македонският, във връзка с постъпването на черногорци в техния състав⁴³. Двата полка се споменават и в сравнително изследване по отношение на военните поселения в Европа и Русия. Информацията за тях се отнася за отлагането на тяхното окомплектоване през 1761 г. за сметка на Новосръбския корпус и Новомиргородския гарнизон⁴⁴.

Представените гледни точки налагат мнението за необходимостта от бъдещи проучвания за историческата съдба на Македонския хусарски полк.

Прегледът на историографията показва, че макар този период в историята на българите (балканските народи, Украйна) да е важен и интересен от гледна точка на преселването (смесването на население, създаването на малцинствени общности, участието на балканските народи в руската политика и във военното ѝ дело), той не е достатъчно проучен. Малко на брой са изследванията, посветени на него. Неяснотата на документите и недостатъчното изследване на въпроса водят до такива фрапиращи твърдения като това за принадлежността на бойците към македонската нация, което противоречи на историческата логика и води до създаване на анахронизми – смесване на исторически епохи и термини. Използването на исторически събития в подкрепа на политическа пропаганда замъглява историческата истина и води до грешни твърдения. Затова е необходимо по-нататъшното изследване на този момент в българската история.

БЕЛЕЖКИ/NOTES

¹ История на България. т. 5, София, 1985, с. 24.

² **Дойнов, Ст.** Български доброволчески полкове в руската армия през XVIII век. – В: Военноисторически сборник. София, 1993, кн. 4, с. 26.

³ **Михнева, Р.** Земята извън „времето“. Варна, 2003, с. 12.

⁴ **Дойнов, Ст.** Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751–1878). София, 2005, с. 23.

⁵ **Матковски, А.** Македонскиот полк во Украина, Скопие, 1985, 288 с.

⁶ Пак там, с. 5.

⁷ Пак там, с. 6-7.

⁸ Пак там, с. 25.

⁹ Пак там, с. 31.

¹⁰ Пак там, с. 49.

¹¹ Пак там, с. 94.

¹² Пак там, с. 145.

¹³ **Михнева, Р.** Цит. съч., с. 327.

¹⁴ **Матковски, А.** Цит. съч., с. 164.

¹⁵ **Милчев, В.** Ролята на австро-турското съперничество на Балканите за преселването на българи в Руската империя през първата половина на XVIII век. – В: Списание на българската академия на науките. София, 2010, кн. 6, с. 27.

¹⁶ **Гарабедян, А., Комсалова, Р.** Переселение болгар и сербов в Русия во време Петра Великого и его наследников. – В: Сеоба Срба у Руско царство половином 18 века. Нови Сад, 2005, с. 155–156.

¹⁷ **Милчев, В.** Два хусарски полка с българско участие в системата на държавната военна колонизация в южна Украйна (1759–1762/3). – В: Исторически преглед, София, 2002, № 5–6, с. 154.

¹⁸ **Дойнов, Ст.** Първите български военно-земеделски селища в Русия през XVIII в. – В: Българите в Северното Причерноморие. Том седми, Велико Търново, 2000, с. 273.

¹⁹ Полное собрание законов Российской империи. СПб., 1830. т. 13, № 10037.

²⁰ **Скалковский, А. А.** Хронологическое обозрение истории Новороссийского края, 1730–1832, Ч.1. Одесса, 1836, с. 3.

²¹ **Дойнов, Ст.** Български преселници, служили в руската армия (XVII–XVIII в.), Известия, том 55, София, 1993, с. 29–30.

²² Пак там, с. 31.

²³ **Матковски, А.** Цит. съч., с. 258.

²⁴ Пак там, с. 259.

²⁵ Пак там, с. 178.

²⁶ Пак там, с. 212.

²⁷ Пак там, с. 191.

²⁸ Пак там, с. 180-190, 260.

²⁹ Пак там, с. 260.

³⁰ Пак там, с. 263-266.

³¹ Пак там, с. 268-270.

³² **Тютюнджиев, Ив.** Български военни формирования в Украйна през XVIII век. – В: Българите в Северното Причерноморие. Т. 4. В. Търново, 1995, с. 131–136.

³³ Пак там, с. 134.

³⁴ **Дойнов, С.** Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751–1878). София, 2005, 362 с.

³⁵ Пак там, с. 49.

³⁶ Пак там, с. 50.

³⁷ **Милчев, В.** Два хусарски полка с българско участие в системата на държавната военна колонизация в южна Украйна (1759–1762/3). – В: Исторически преглед, София, 2002, № 5–6, с. 154–164.

³⁸ Пак там, с. 156.

³⁹ Пак там, с. 156.

⁴⁰ **Матковски, А.** Цит. съч., с. 275–277.

⁴¹ **Милчев, В.** Два хусарски полка с българско участие в системата на държавната военна колонизация в южна Украйна (1759–1762/3). – В: Исторически преглед, София, 2002, № 5–6, с. 161.

⁴² **Дойнов, С.** Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751–1878). София, 2005, с. 53.

⁴³ **Гарабедян, А., Комсалова, Р.** Цит. съч., с. 156–157.

⁴⁴ **Кандурова, Т.** Военные поселения в Европе и России XVIII–XIX веков. – В: Новая и новейшая история, Москва. 2010, кн. 5, с. 99.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Гарабедян, А., Комсалова, Р. 2005 – А. Гарабедян, Р. Комсалова. Переселение болгар и сербов в Россию во время Петра Великого и его наследников . – В: Сеоба Срба у Руско царство половином 18 века. Нови Сад, 2005, с. 155–156, 156–157. [A. Garabedian, R. Komsalova. Pereselenie bolgar i serbov v Rossiyu vo vremya Petra Velikogo i ego naslednikov . – V: Seoba Srba u Rusko tsarstvo polovinom 18 veka. Novi Sad, 2005, s. 155–156, 156–157.]

Дойнов, Ст. 1993. – Ст. Дойнов. Български доброволчески полкове в руската армия през XVIII век. – В: Военноисторически сборник, София, 1993, кн. 4, с. 26. [St. Doynov. Balgarski dobrovolcheski polkove v ruskata armia prez XVIII vek. – V: Voennoistoricheski sbornik, Sofia, 1993, kn. 4, s. 26.]

Дойнов, Ст. 1993. – Ст. Дойнов. Български преселници, служили в руската армия (XVII–XVIII в.), Известия, том 55, София, 1993, с. 29–30, 31. [St. Doynov. Balgarski preselnitsi, sluzhili v ruskata armia (XVII–XVIII v.), Izvestiya, tom 55, Sofia, 1993, s. 29–30, 31.]

Дойнов, Ст. 2000. – Ст. Дойнов. Първите български военно-земеделски селища в Русия през XVIII в. – В: Българите в Северното Причерноморие. Том седми, Велико Търново, 2000, с. 273. [St. Doynov. Parvite balgarski voenno-zemedelski selishta v Rusia prez XVIII v. – V: Balgarite v Severnoto Prichernomorie. Tom sedmi, Veliko Tarnovo, 2000, s. 273.]

Дойнов, С. 2005. – Ст. Дойнов. Българите в Украйна и Молдова през Възраждането (1751–1878). София, 2005, с. 23, 49, 50. [St. Doynov. Balgarite v Ukrayna i Moldova prez Vazrazhdaneto (1751–1878). Sofia, 2005, s. 23, 49, 50.]

История на България, т. 5, София, 1985, с. 24. [Istoria na Balgaria, t. 5, Sofia, 1985, s. 24.]

Кандурова, Т. 2010. – Т. Кандурова. Военные поселения в Европе и России XVIII–XIX веков. – В: Новая и новейшая история, Москва, 2010, кн. 5, с. 99. [T. Kandurova. Voennaye poseleniya v Evrope i Rossii XVIII–XIX vekov. – V: Novaya i noveyshaya istoriya, Moskva, 2010, kn. 5, s. 99.]

Матковски, А. 1985. – А. Матковски Македонскиот полк во Украина, Скопие, 1985, с. 5, 6–7, 25, 31, 49, 94, 145, 164, 178, 180–190, 191, 212, 258, 260, 263–266, 268–270, 275–277. [A. Matkovski Makedonskiot polk vo Ukraina, Skopie, 1985, s. 5, 6–7, 25, 31, 49, 94, 145, 164, 178, 180–190, 191, 212, 258, 260, 263–266, 268–270, 275–277.]

Милчев, В. 2002. – В. Милчев. Два хусарски полка с българско участие в системата на държавната военна колонизация в южна Украйна (1759–1762/3). – В: Исторически преглед, София, 2002, № 5-6, с. 154, 154, 156, 161. [V. Milchev. Dva husarski polka s balgarsko uchastie v sistemata na darzhavnata voenna kolonizatsia v yuzhna Ukrayna (1759–1762/3). – V: Istoricheski preglad, Sofia, 2002, № 5–6, s. 154, 154, 156, 161.]

Милчев, В. 2010. – В. Милчев. Ролята на австро-турското съперничество на Балканите за преселването на българи в Руската империя през първата половина на XVIII век. – В: Списание на българската академия на науките. София, 2010, кн. 6, с. 27. [V. Milchev. Rolyata na avstro-turskoto sapernichestvo na Balkanite za preselvaneto na balgari v Ruskata imperia prez parvata polovina na XVIII vek. – V: Spisanie na balgarskata akademija na naukite. Sofia, 2010, kn. 6, s. 27.]

Михнева, Р. 2003. – Р. Михнева. Земята извън „времето“. Варна, 2003, с. 327. [R. Mihneva. Zemyata izvan „vremeto“. Varna, 2003, s. 327.]

Полное собрание законов Российской империи. СПб., 1830. т. 13, № 10037. [Polnoe sobranie zakonov Rossiyskoy imperii. SPb., 1830. t. 13, № 10037.]

Скалковский, А. 1836. – А. Скалковский. Хронологическое обозрение истории Новороссийского края, 1730–1832, Ч. 1. Одесса, 1836, с. 3. [A. Skalkovskiy. Hronologicheskoe obzrenie istorii Novorossiyskogo kraia, 1730–1832, Ch. 1. Odessa, 1836, s. 3.]

Тютюнджиев, Ив. 1995. – Ив. Тютюнджиев. Български военни формирования в Украйна през XVIII век. – В: Българите в Северното Причерноморие. Т. 4., В. Търново, 1995, с. 134. [Iv. Tyutyundzhiev. Balgarski voenni formirovania v Ukrayna prez XVIII vek. – V: Balgarite v Severnoto Prichernomorie. T. 4., V. Tarnovo, 1995, s. 134.]